

ΗΡΩΩΝ ΤΟΠΟΣ: ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟ ΜΑΛΕΜΕ ΧΑΝΙΩΝ

Τερζάκη Ευθυμία, Τερζάκη Μαρία

Δεκέμβριος 2023
Διπλωματική εργασία

Επιβλέπων καθηγητής: Σκουτέλης Ν.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η μάχη της Κρήτης, 1941

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η Μάχη της Κρήτης

Το **1939** ξεσπάει στην Ευρώπη ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και διαρκεί μέχρι το **1945**. Σε αυτόν συμμετέχει η πλειονότητα των χωρών του κόσμου συμπεριλαμβανομένων των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής, σχηματίζοντας δύο αντίπαλες στρατιωτικές συμμαχίες, τους **Συμμάχους** και τις **Δυνάμεις του Άξονα**.

Η άνοδος των SS στην Ευρώπη

Η SS(Schutzstaffel)ή αλλιώς “μοίρα ασφαλείας” αρχικά αποτελούσε την ειδική φρουρά του Α.Χίτλερ και είχε ως αρχηγό τον Χάινριχ Χίμλερ.

_22 Φεβρουαρίου 1933

Τα SS διαθέτουν πλέον επισήμως αστυνομική εξουσία.

_28 Φεβρουαρίου 1933

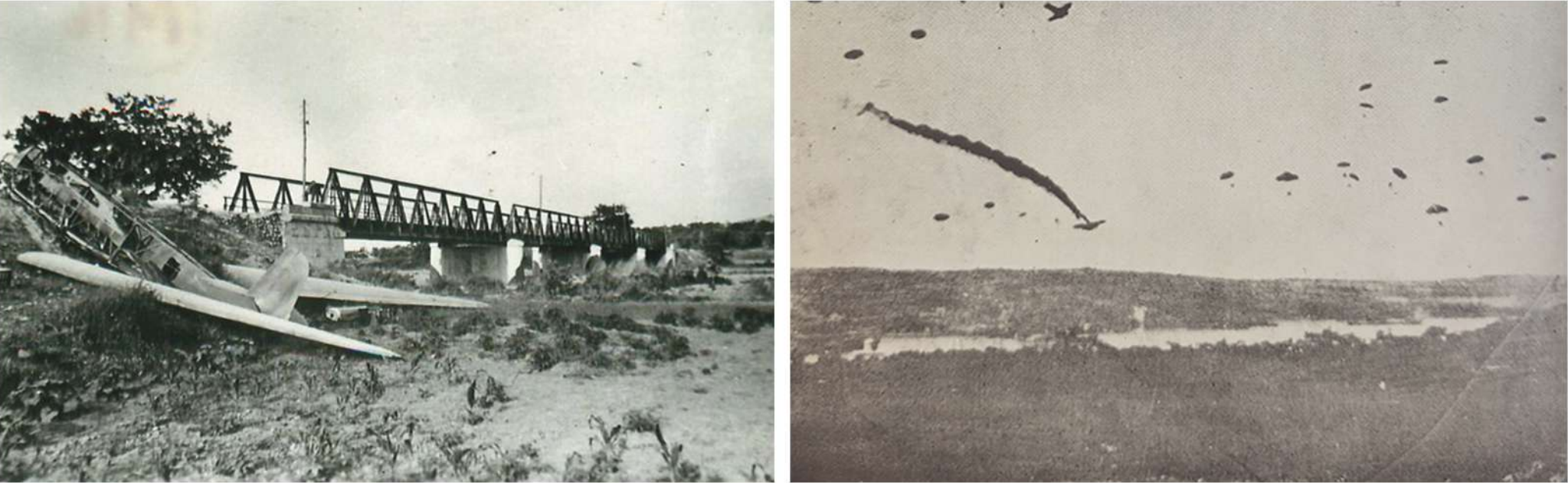
Ένα έκτακτο διάταγμα λόγω πυρπόλησης του γερμανικού κοινοβουλίου στις 27 Φεβρουαρίου 1933 δίνει στην αστυνομία σχεδόν απεριόριστη εξουσία να προβαίνει σε συλλήψεις. Η εξουσία αυτή γίνεται γνωστή ως “προστατευτική κράτηση” και όσοι φυλακίζονται υπό αυτό το καθεστώς κρατούνται στα στρατόπεδα συγκένρωσης.

_20 Μαρτίου 1933

Ο Χάινριχ Χίμλερ ανακοινώνει την έναρξη λειτουργίας του στρατόπεδου συγκέντρωσης στο Νταχάου. Οι πρώτοι κρατούμενοι, κομμουνιστές και σοσιαλιστές έφτασαν στις 22 Μαρτίου. Κατά τα μέσα του 1933 σχεδόν κάθε αντιστασιακή οργάνωση στη Γερμανία είχε εξαλειφθεί.

_17 Ιουλίου 1936

Ο Χίμλερ διορίζεται αρχηγός όλων των αστυνομικών μονάδων της Γερμανίας.

Η Μάχη της Κρήτης

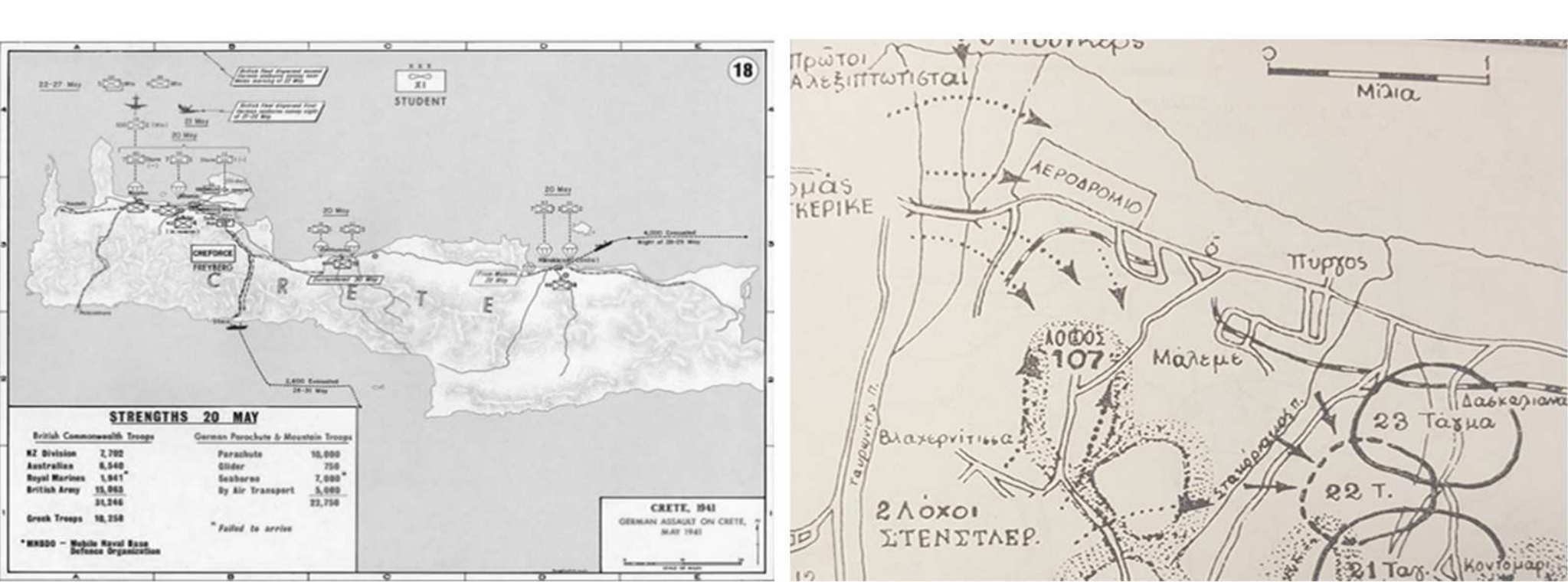
Στις 13 Δεκεμβρίου 1940 υπογράφεται από τον Χίτλερ διαταγή επίθεσης κατά της Ελλάδας, ενώ στις 25 Απριλίου 1940 δίνεται διαταγή και για την κατάληψη της Κρήτης. Ήδη από τον Νοέμβριο του 1940, οι Βρετανοί σε συμφωνία με την Ελληνική κυβέρνηση ξεκίνησαν να συγκεντρώνουν βρετανικά στρατεύματα στο νησί για ενίσχυση.

Από τα τέλη του Απρίλη οι Βρετανοί περίμεναν την επίθεση των Γερμανών. Οι συμμαχικές δυνάμεις για την υπεράσπιση της νήσου αποτελούνταν από περίπου 32.200 άνδρες: 18.000 Βρετανούς, 6.500 Αυστραλούς και 7.700 Νεοζηλανδούς.

Η άμυνα του νησιού χωρίστηκε σε τέσσερις τομείς: στα αεροδρόμια Μάλεμε, Ηράκλειο, στο Ρέθυμνο και στην ναυτική βάση της Σούδας. Ο τομέας του Μάλεμε δόθηκε στους Νεοζηλανδούς. Στην υπεράσπιση της νήσου συμμετείχαν επίσης μαθητές της σχολής Ευελπίδων, νεοσύλλεκτοι στρατιώτες από κέντρα εκπαίδευσεως, χωροφύλακες και μαθητές της σχολής χωροφυλάκων, έφεδροι οπλίτες, καθώς επίσης και απλοί πολίτες, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, αφού οι άνδρες της 5ης Μεραρχίας Κρήτης είχαν αποκλειστεί στην βόρεια Ελλάδα.

Από τις 14 Μαΐου η αεροπορία των Γερμανικών δυνάμεων βομβάρδιζε αδιάλειπτα το νησί, ενώ το ξημέρωμα της 20ης Μαΐου του 1941 ξεκίνησε η επιχείρηση Ερμής. Το αεροδρόμιο Μάλεμε αποτέλεσε πρωταρχικό στόχο επίθεσης των Γερμανών αλεξιπτωτιστών,ενώ ακολούθησε επίθεση στους νομούς Ρεθύμνου και Ηρακλείου. Όλοι εκείνοι που αμύνονταν παρέμειναν στις θέσεις τους στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο έως τις 29 Μαΐου, παρότι το αεροδρόμιο του Μάλεμε είχε ήδη καταληφθεί από τις 22 Μαΐου.

Το βράδυ της 28ης και ξημερώματα της 29η Μαΐου 1941, οι συμμαχικές δυνάμεις ξεκίνησαν την εκκένωση του νησιού.

Η αντίσταση

Η αυθόρμητη συμμετοχή των πολιτών, οι οποίοι συγκρότησαν ένοπλες ομάδες και υπερασπίστηκαν το νησί από την πρώτη στιγμή που εκδηλώθηκε η γερμανική εισβολή έδωσε το στίγμα του αντιστασιακού κλίματος, που θα επικρατούσε τα επόμενα χρόνια της κατοχής. Η περισυλλογή, η απόκρυψη, η φιλοξενία και η φυγάδευση περιπλανώμενων στρατιωτών της Βρετανικής Κοινοπολιτείας ήταν σημαντική πράξη του λαού, που αντιστεκόταν.

Η μάχη της Κρήτης, 1941

Η γερμανική εξουσία στην κατεχόμενη Κρήτη

_Εκτελέσεις αμάχων

Άμέσως μετά την κατάληψη της Κρήτης, ο Γερμανικός Στρατός προχώρησε προς το λιμάνι της Παλαιόχωρας λεηλατώντας τους οικισμούς που βρίσκονταν στο πέρασμά τους. Πιο συγκεκριμένα, χωριά όπως το Κοντομαρί, η Κάνδανος, τα Φλώρια, ο Αλικιανός, ο Κακόπετρος, τα Μεσκλά, η Μαλάθυρος, ο Γαλατάς και ο Σκινές καταστράφηκαν ολοσχερώς και πολλοί από τους κατοίκους τους θανατώθηκαν.

Η εκτέλεση αθώων πολιτών συνιστά έγκλημα πολέμου, ωστόσο καθ' όλη τη διάρκεια της κατοχής της Κρήτης παρόμοιες πράξεις αποτέλεσαν συνήθεις πρακτικές των Γερμανών.

_Γερμανικά μπλόκα και συμπλοκές

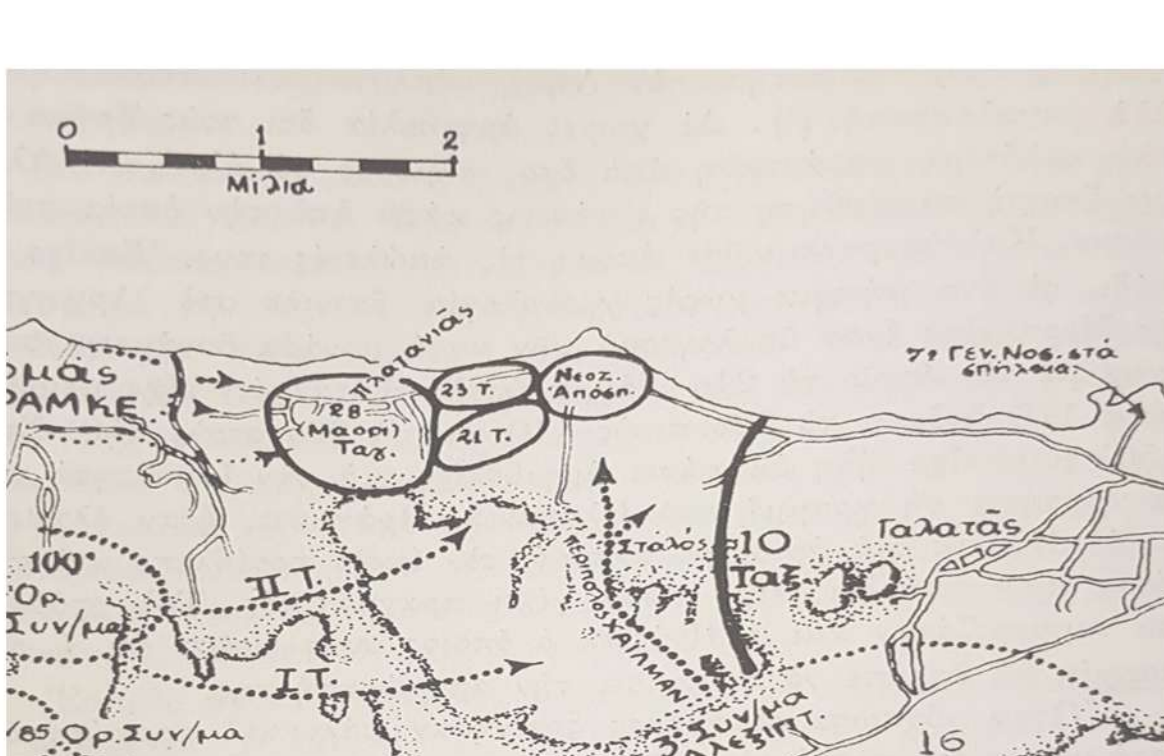
Τα ξημερώματα της Πέμπτης 10 Φεβρουαρίου 1944 οι Γερμανοί ξεκίνησαν από τη Σούγια τις επιθέσεις τους. Διέφυγαν από τον Ομαλό και επιτέθηκαν στα χωριά Λάκκους, Ζούρβα και Μεσκλά την ώρα που οι κάτοικοι κοιμούνταν. Σκοπός της επιχείρησης ήταν η διάλυση των δικτύων υποστήριξης των αντιστασιακών οργανώσεων και όσοι θεωρούνταν ύποπτοι στέλνονταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία.

Η μάχη της Κρήτης, 1941

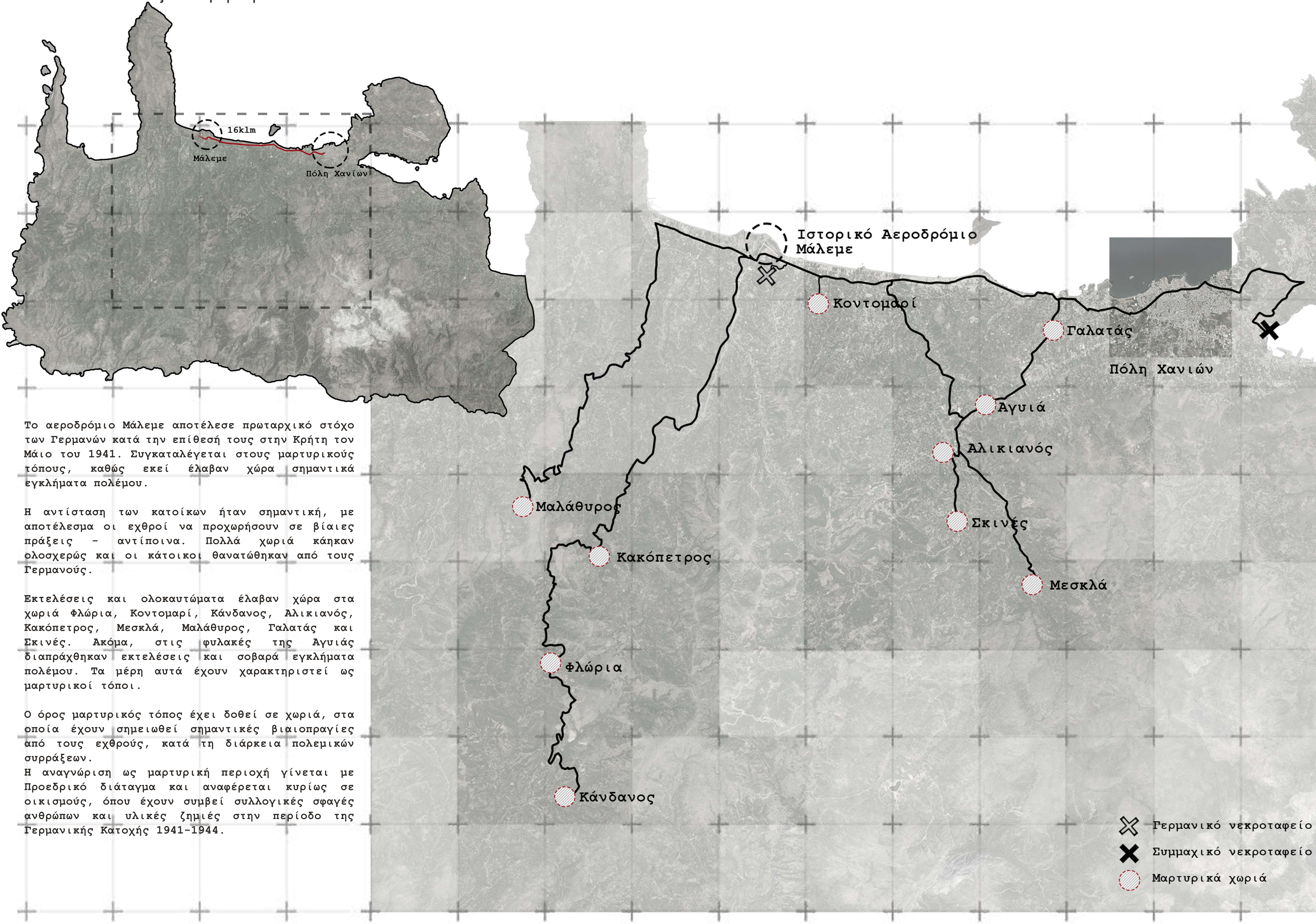
Απελευθέρωση

Στα τέλη του Σεπτέμβρη του 1944 οι Γερμανοϊταλικές Δυνάμεις έφυγαν από το νομό Λασιθίου και μέχρι τις 13 Οκτωβρίου 1944 είχαν απελευθερωθεί οι νομοί Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Οι δυνάμεις των κατακτητών συμπίτυχθηκαν στα βόρεια του νομού Χανίων, όπου παρέμειναν μέχρι τον Μάιο του 1945.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Δίκτυο τόπων πένθους και μαρτυρίου

ΑΝΑΛΥΣΗ
Ιστορική εξέλιξη οικισμού Μάλεμε-Σημεία ενδιαφέροντος

1941

1945-1960

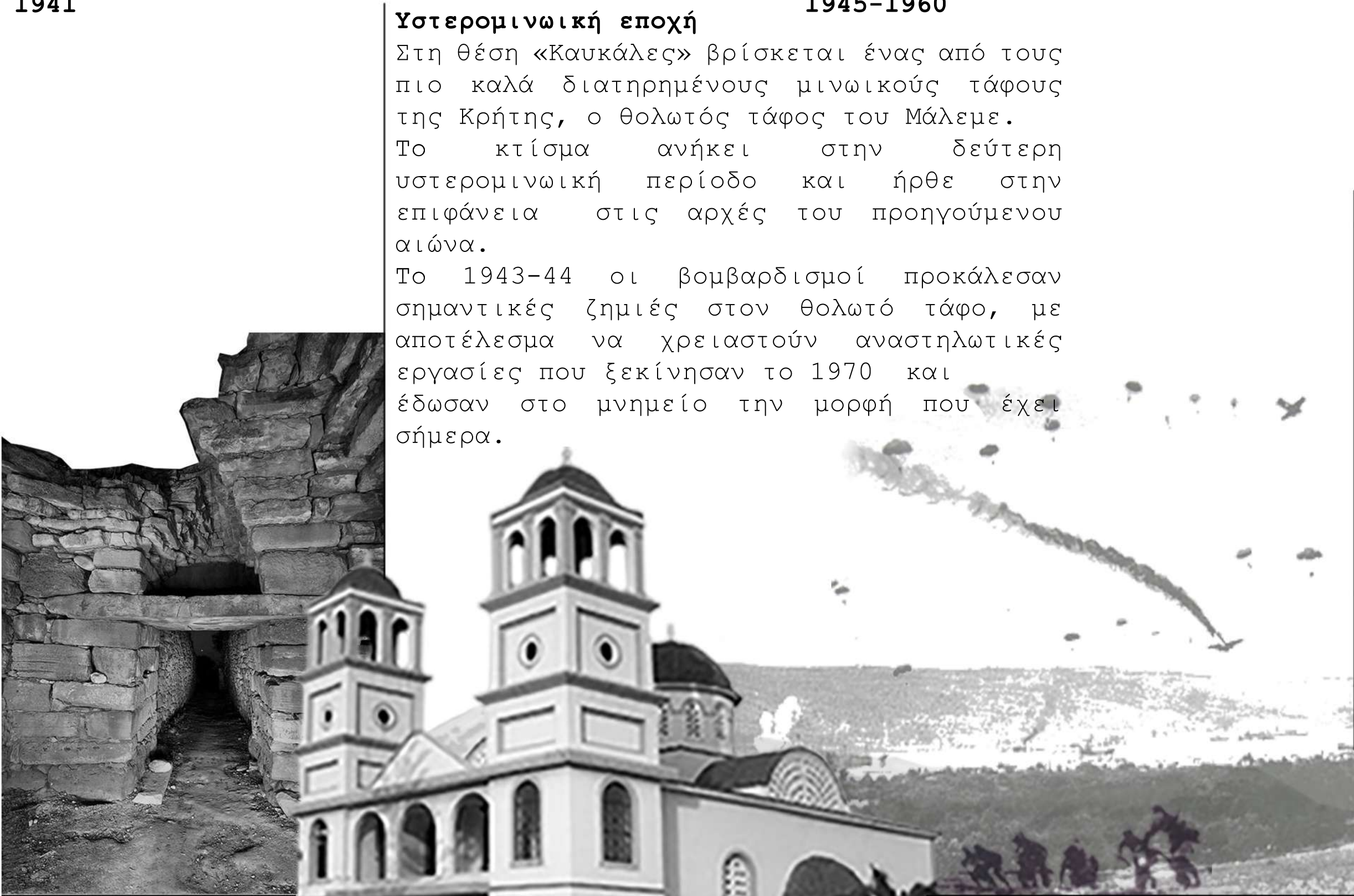

Τοπογραφικό του 1960

2003

5.Στρατιωτικό αεροδρόμιο

1.Μινωικός
θολωτός τάφος

1918
Κατασκευή εκκλησίας
Αγίου Αντωνίου
και οργάνωση του
οικισμού Μάλεμε
γύρω από αυτήν

2.Γέφυρα Ταυρωνίτη

3.Υπαίθρια έκθεση
ιστορικών αεροσκαφών

1941
Στις 20 Μαΐου του 1941 πραγματοποιήθηκε
από αέρος απόβαση Γερμανών
αλεξιπτωτιστών στο αεροδρόμιο του
Μάλεμε. Η εισβολή αυτή είχε το όνομα
<<Επιχείρηση Ερμής>>.

1974
Εγκαίνια Γερμανικού νεκροταφείου.
Στο κοιμητήριο βρίσκονται οι
τάφοι 4.465 Γερμανών στρατιωτών,
που σκοτώθηκαν κατά την απόβαση
τους στο Μάλεμε.

4.Μνημείο πεσόντων
της RAF

1945
Τον Μάιο του 1945 οι δυνάμεις των
κατακτητών αποχώρησαν από το νομό Χανίων,
όπου είχαν συμπτυχθεί τον Οκτώβριο του
1944. Το Μάλεμε απελευθερώθηκε. Μετά την
απελευθέρωση, έξω από το Μάλεμε, κοντά στη
γέφυρα του Ταυρωνίτη, ανεγέρθη το μνημείο
των πεσόντων αεροπόρων της RAF που
σκοτώθηκαν στη μάχη

6.Γερμανικό νεκροταφείο

2023
Το Γερμανικό νεκροταφείο
όπως είναι σήμερα

Οικισμός Μάλεμε

ΑΝΑΛΥΣΗ
Φυσικό περιβάλλον – οδικό δίκτυο

-Στα βόρεια ο χώρος του αεροδρόμιου βρέχεται από το Κρητικό πέλαγος, ενώ τμήμα της παράκτιας ζώνης έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη περιοχή NATURA 2000.

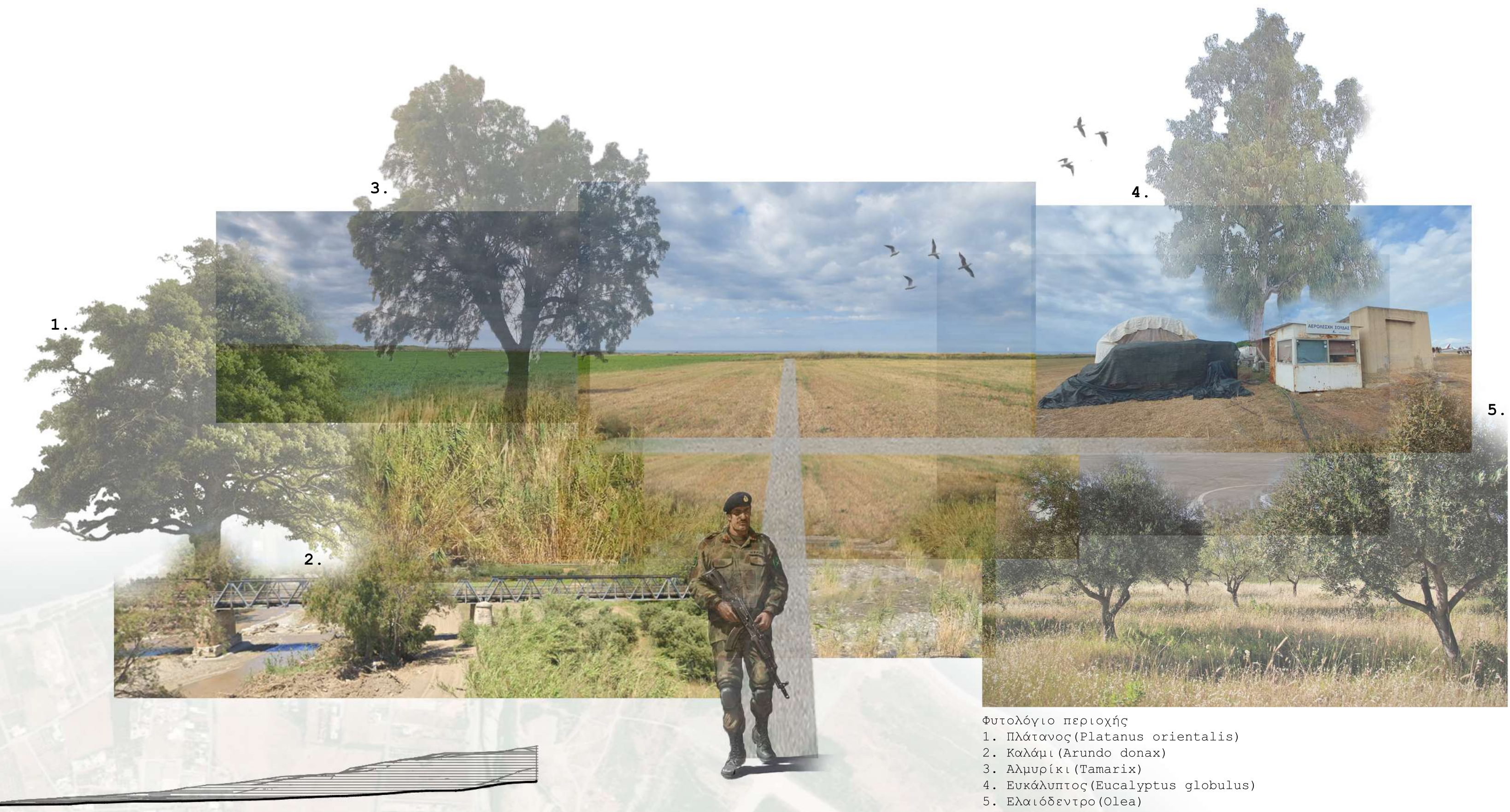
-Δυτικά οριοθετείται από τον ποταμό Ταυρωνίτη

- Η ανατολική όχθη του ποταμού έχει χαρακτηριστεί ως ζώνη απόλυτης προστασίας – οικολογικός διάδρομος.

- Η βλάστηση στην περιοχή είναι κυρίως ποώδης

- Η νότια πλευρά του αεροδρομίου οριοθετείται από την Παλαιά εθνική οδό Χανίων-Κισσάμου.

- Η περιοχή είναι εύκολα προσβάσιμη μέσω δημόσιας συγκοινωνίας, καθώς αναχωρεί λεωφορείο κάθε μισή ώρα από τα Χανία.

- Φυτολόγιο περιοχής
- 1. Πλάτανος (Platanus orientalis)
 - 2. Καλάμι (Arundo donax)
 - 3. Αλμυρίκι (Tamarix)
 - 4. Ευκάλυπτος (Eucalyptus globulus)
 - 5. Ελαιόδεντρο (Olea)

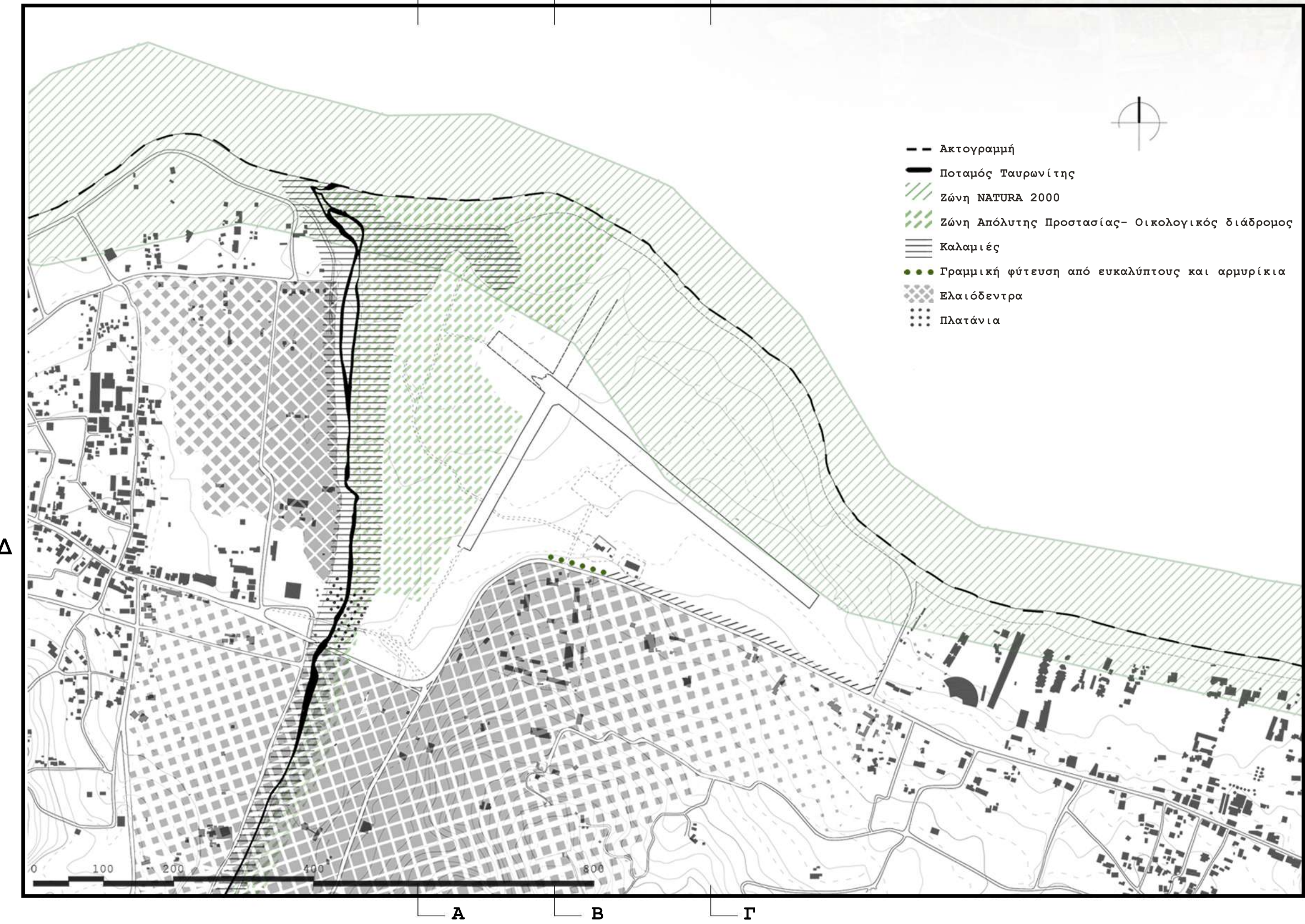
ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ Α΄Α

ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ Β΄Β

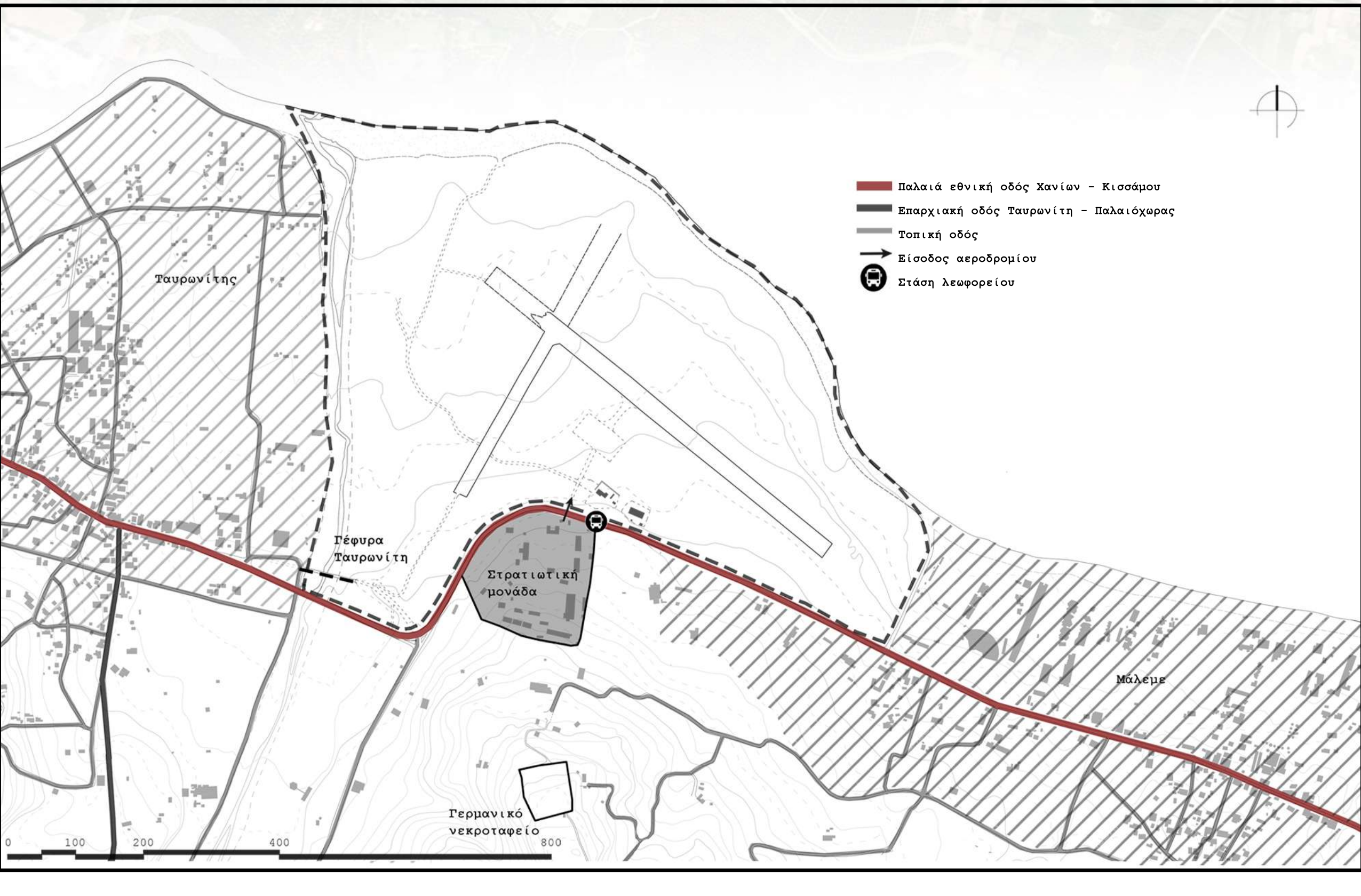
ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ Γ΄Γ

ΤΟΜΗ ΕΔΑΦΟΥΣ Δ΄Δ

Διάγραμμα πρασίνου

Διάγραμμα κυκλοφορίας

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

1

2

3

4

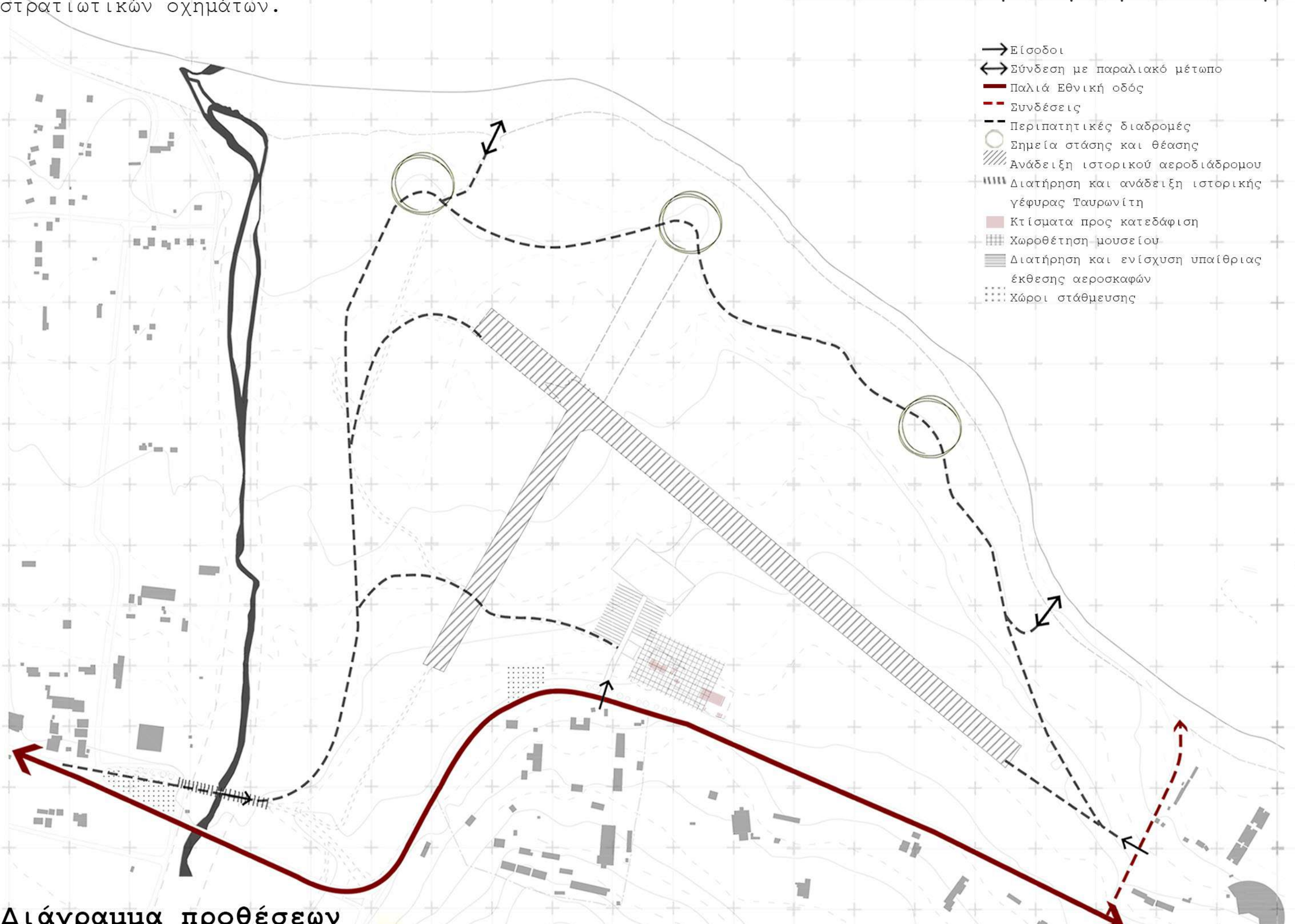
5

Βασικοί στόχοι του σχεδιασμού είναι η ανάδειξη της ιστορικότητας του χώρου και του φυσικού τοπίου της περιοχής, καθώς και η δημιουργία ενός συλλογικού τόπου μνήμης.
Έτσι βασικοί άξονες της επέμβασης είναι:
- Ο σχεδιασμός μουσείου για τη Μάχη της Κρήτης και υποδομών για την υποστήριξη των επετειακών εορταστικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται εκεί κάθε Μάιο.
- Η δημιουργουργία τριών περιπατητικών διαδρομών σε όλο το μήκος του αεροδρομίου, οι οποίες εκτός από την ανάδειξη του χώρου συμβάλλουν και στη σύνδεσή του με τους γύρω οικισμούς.
- Η διατήρηση και ενίσχυση της υφιστάμενη υπαίθριας έκθεσης ιστορικών αεροσκαφών και στρατιωτικών οχημάτων.

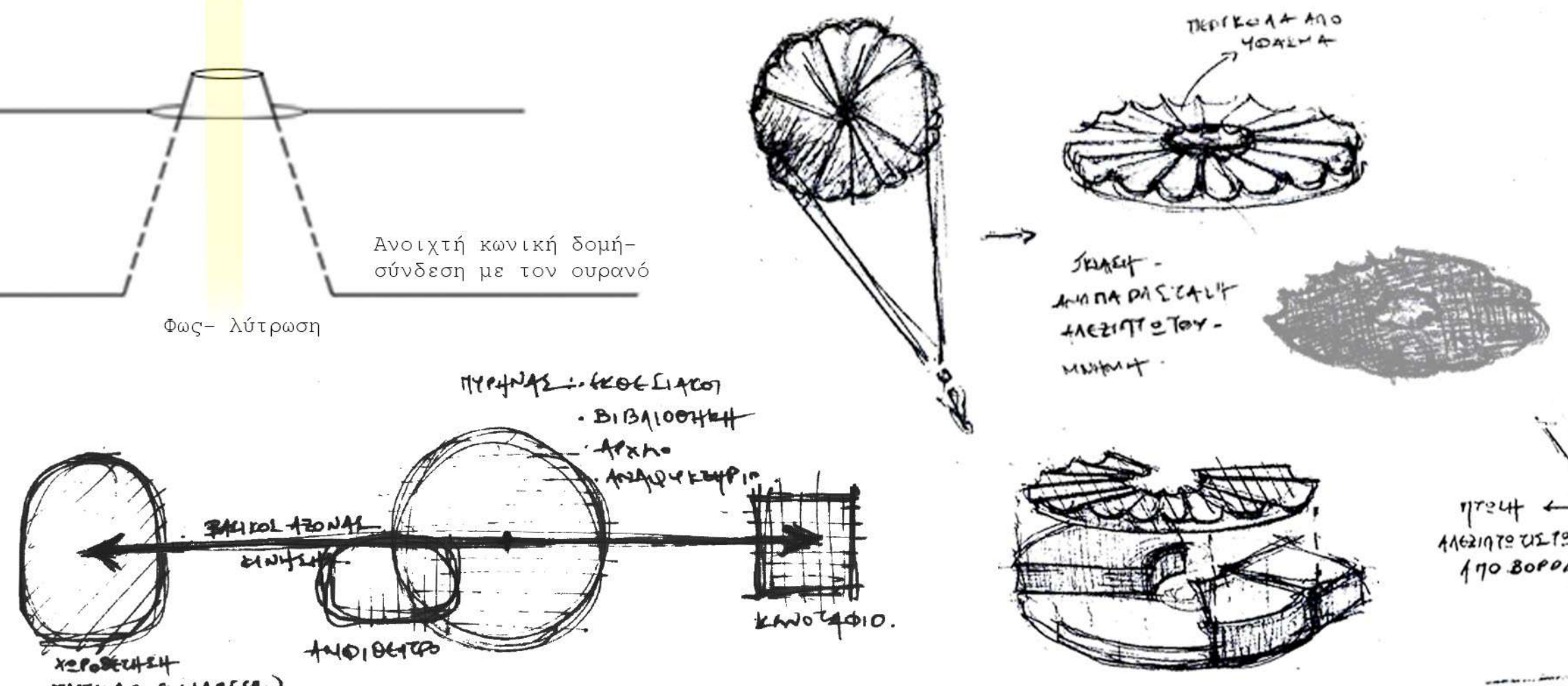
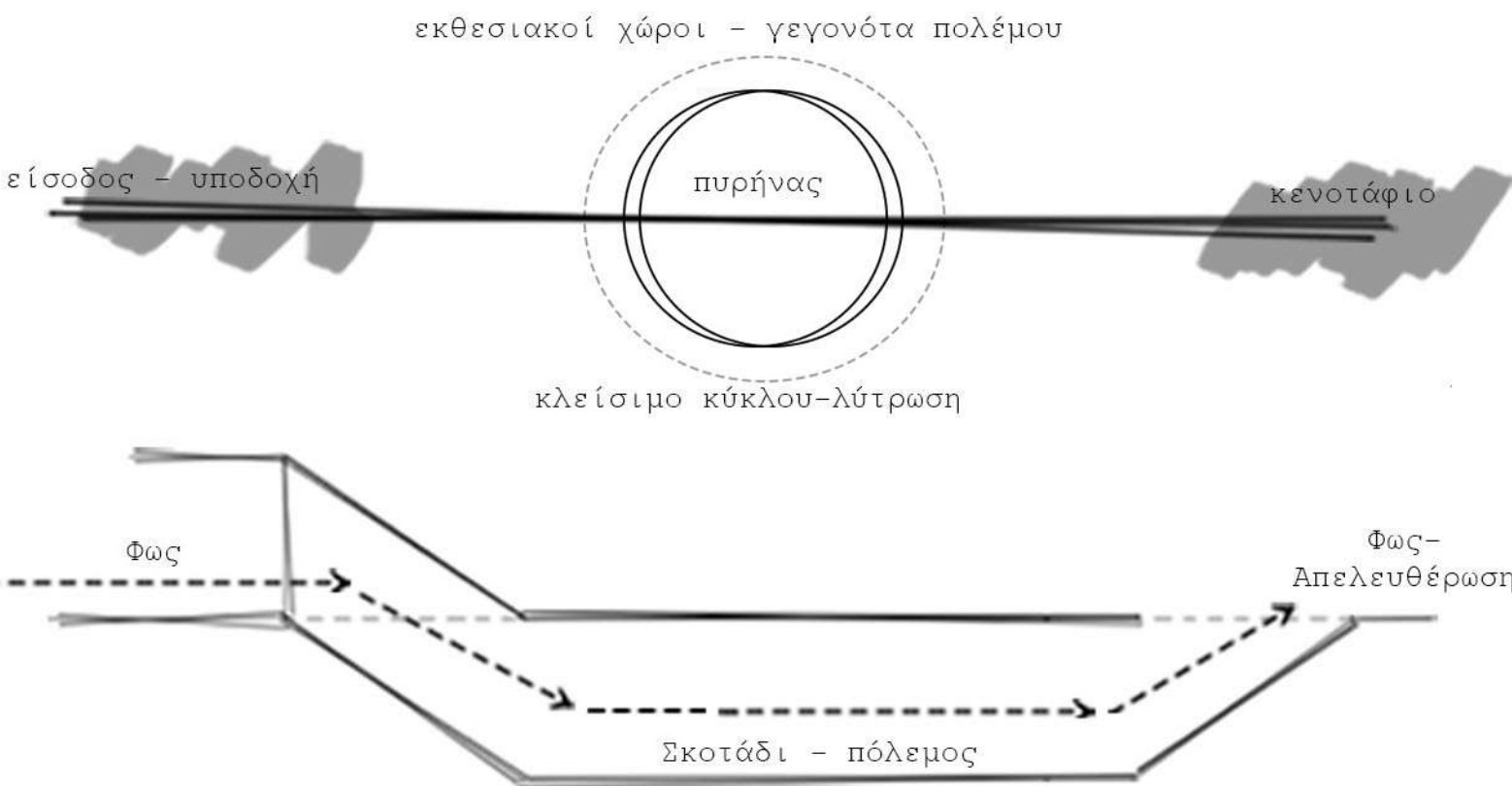
Υφιστάμενη κατάσταση

- Είσοδοι
- ↔ Σύνδεση με παραλιακό μέτωπο
- Παλιά Εθνική οδός
- Συνδέσεις
- Περιπατητικές διαδρομές
- Σημεία στάσης και θέασης
- /// Ανάδειξη ιστορικού αεροδιάδρομου
- |||| Διατήρηση και ανάδειξη ιστορικής γέφυρας Ταυρωνίτη
- Κτίσματα προς κατεδάφιση
- ▨ Χωροθέτηση μουσείου
- ▨ Διατήρηση και ενίσχυση υπαίθριας έκθεσης αεροσκαφών
- ⋯ Χώροι στάθμευσης

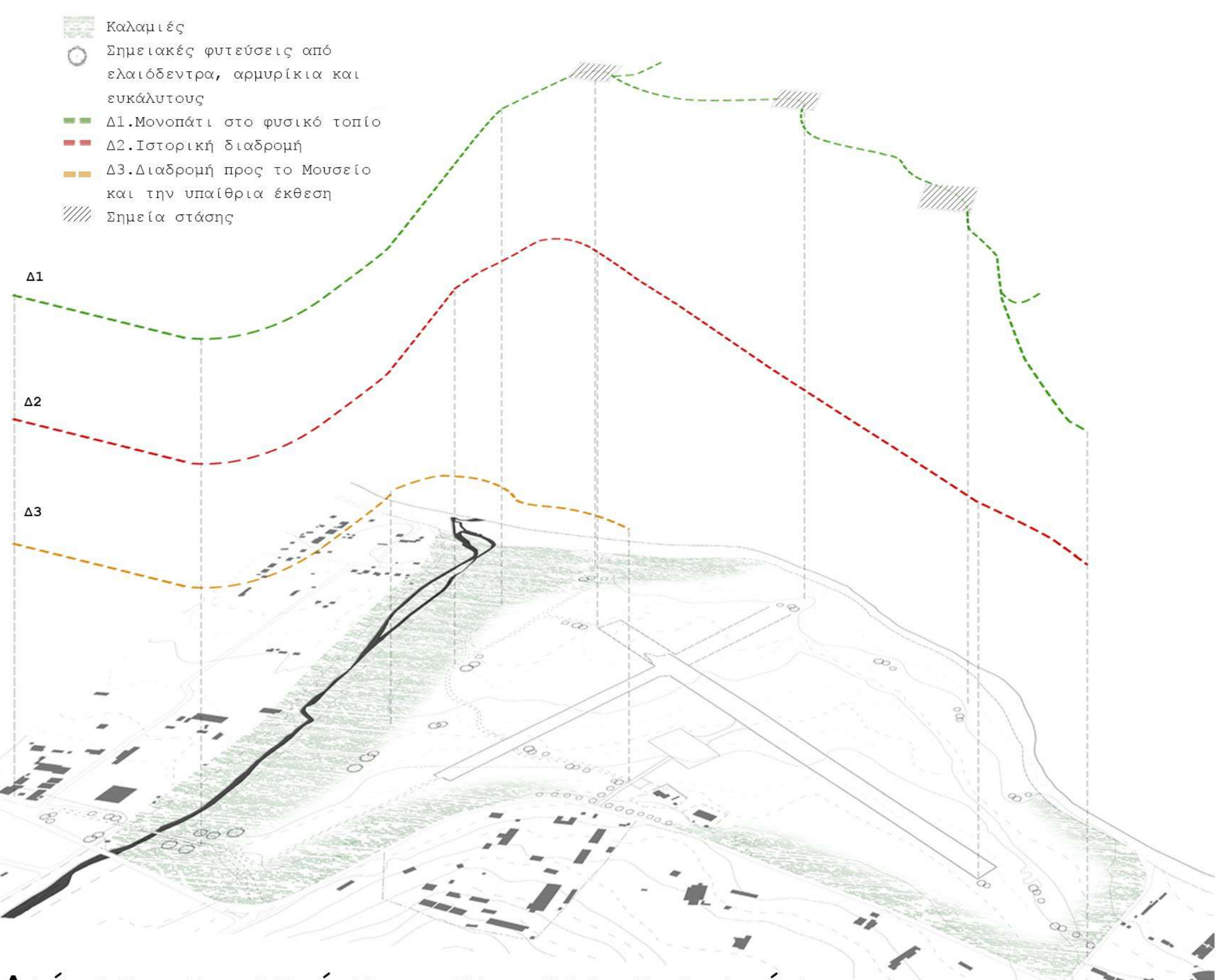
Διάγραμμα προθέσεων

Σκίτσα και διαγράμματα μουσείου

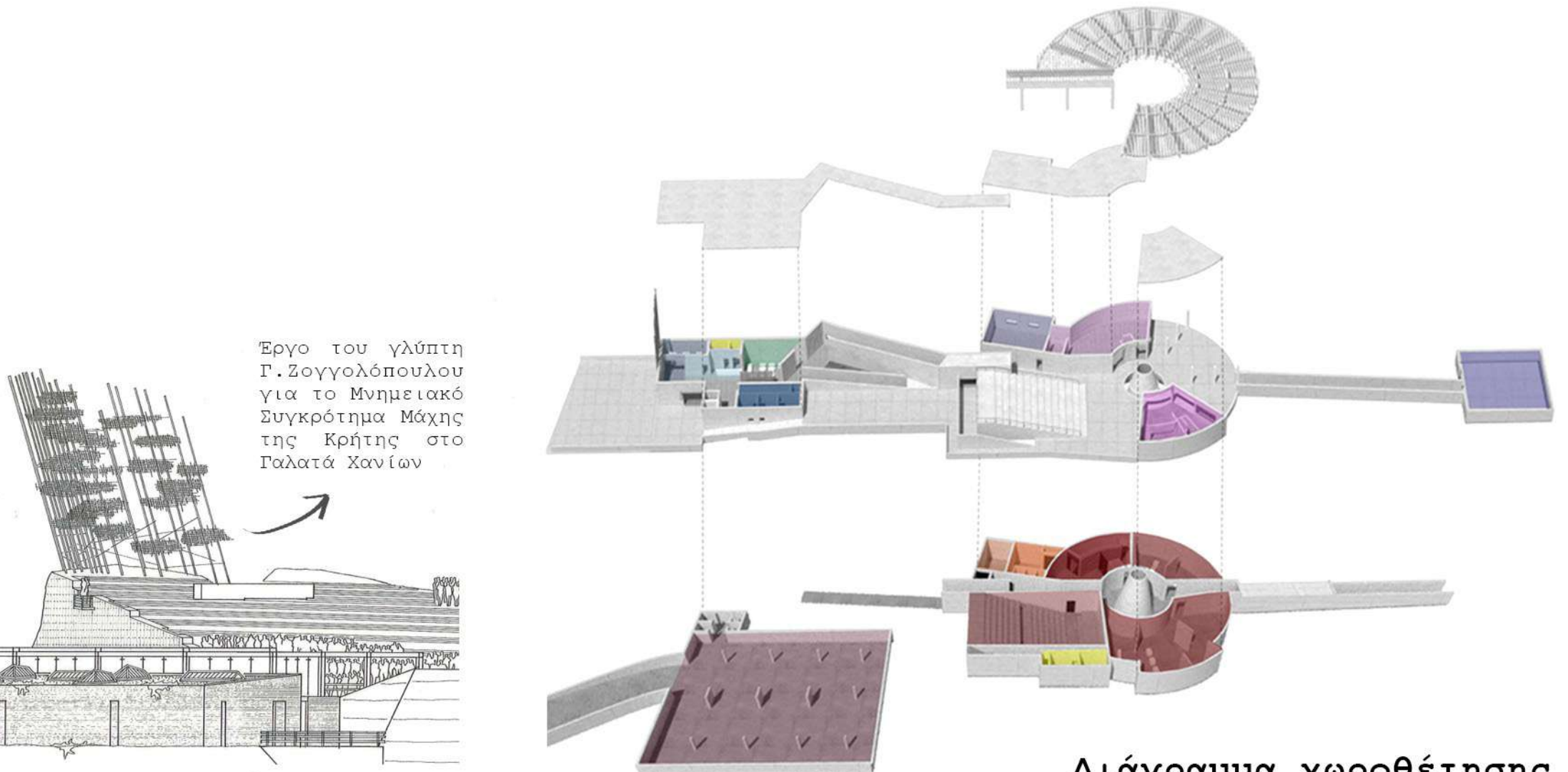

Φυτεύσεις στον περιβάλλοντα χώρο του Μουσείου

- Καλαμιές
- Σημειακές φυτεύσεις από ελαιόδεντρα, αμυρικήια και ευκάλυτους
- Δ1.Μονοπάτι στο φυσικό τοπίο
- Δ2.Ιστορική διαδρομή
- Δ3.Διαδρομή προς το Μουσείο και την υπαίθρια έκθεση
- Σημεία στάσης

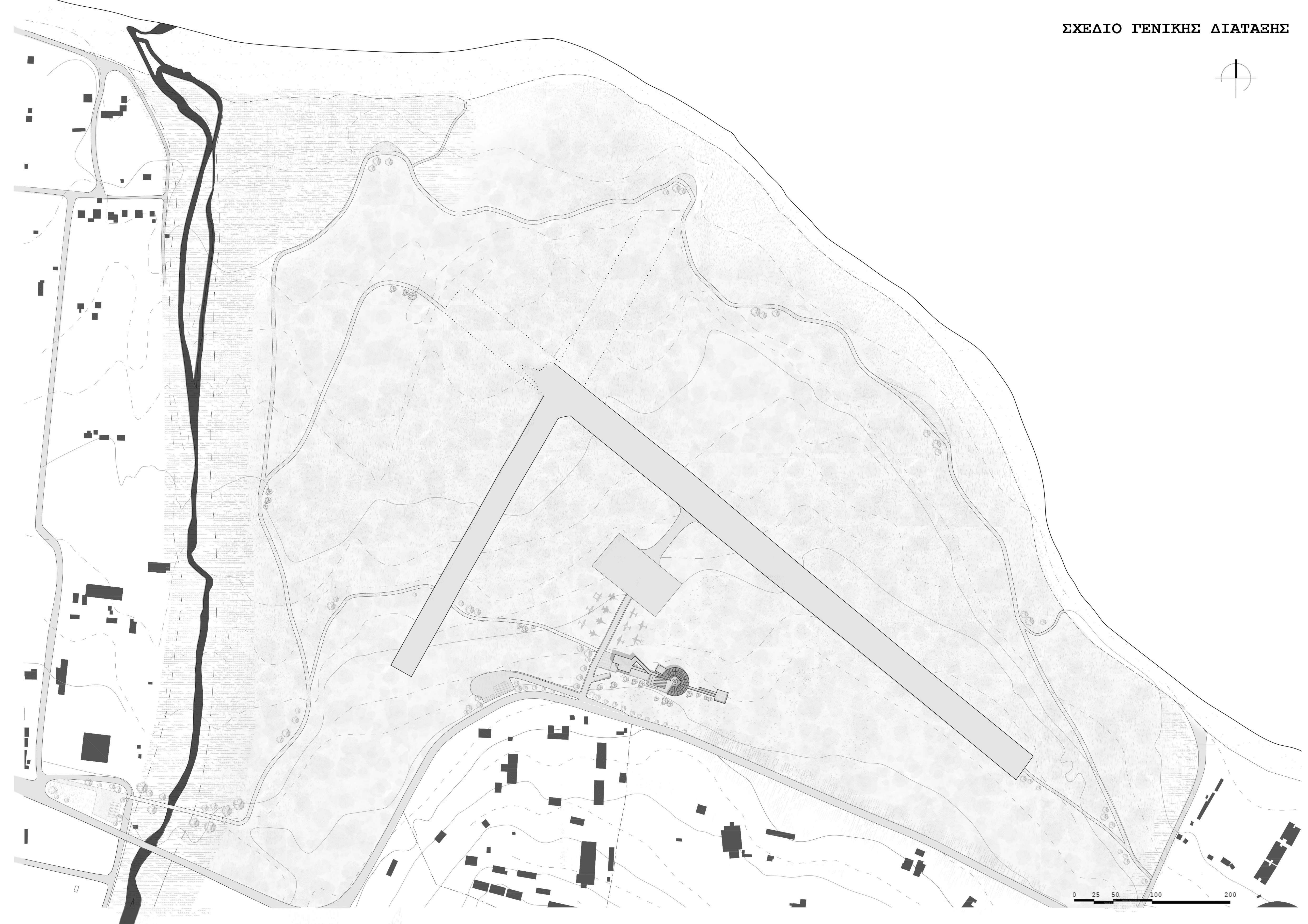
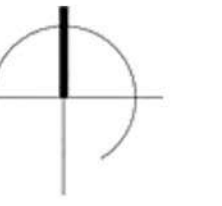

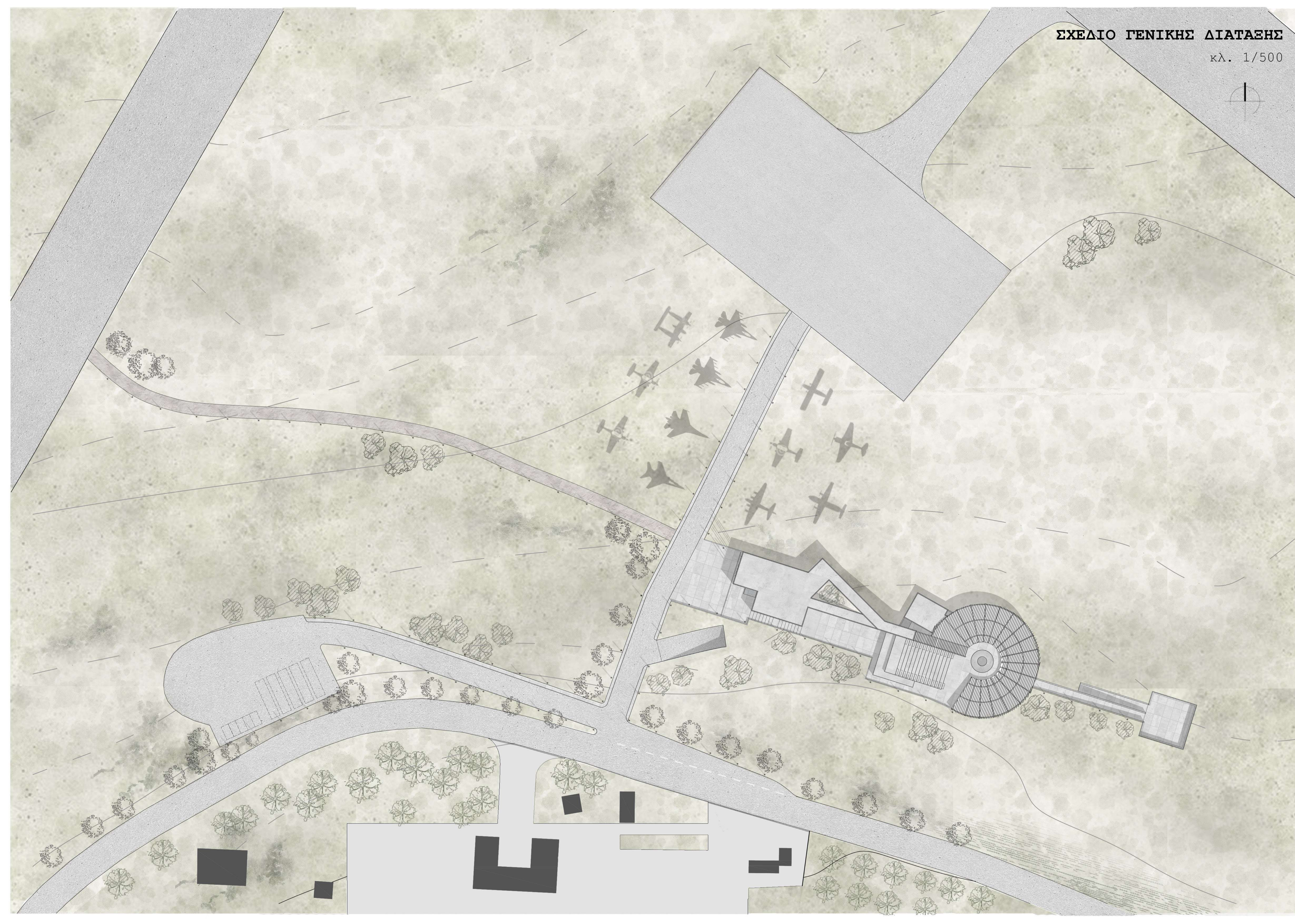
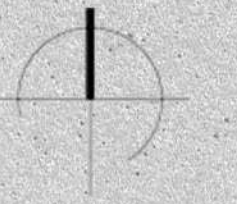
Διάγραμμα πρασίνου και περιπατητικών διαδρομών

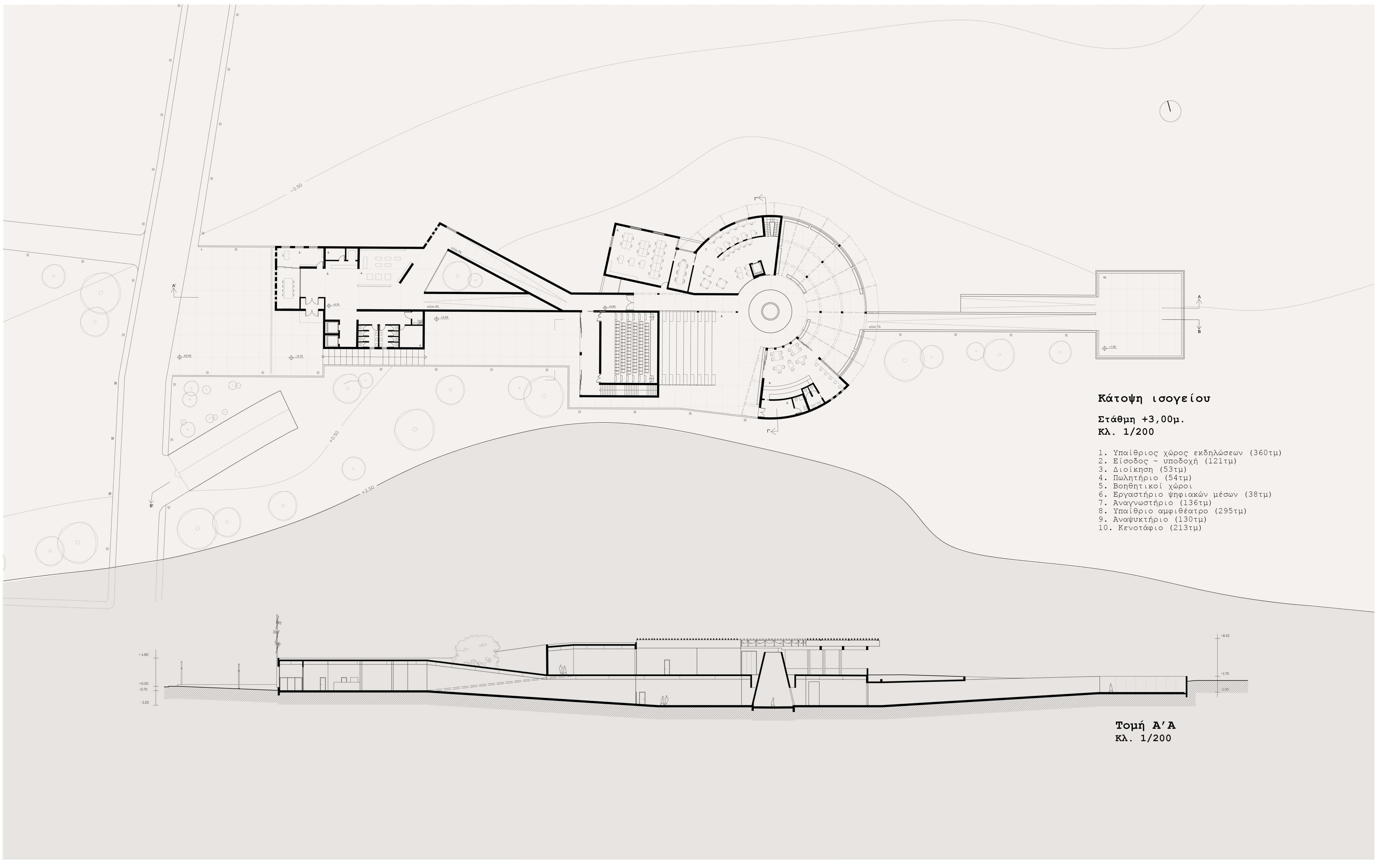

Διάγραμμα χωροθέτησης χρήσεων

- Χώρος στάθμευσης
- Αμφιθέατρο/Πολυχώρος
- Εκθεσιακοί χώροι
- βιβλιοθήκη
- Εργαστήριο συντήρησης
- Η/Μ
- Βοηθητικοί χώροι
- Διοίκηση
- Υποδοχή
- Τουαλέτες
- Πωλητήριο
- Αναγνωστήριο
- Εργαστήριο ψηφιακών μέσων
- Αναψυκτήριο
- Κενοτάφιο

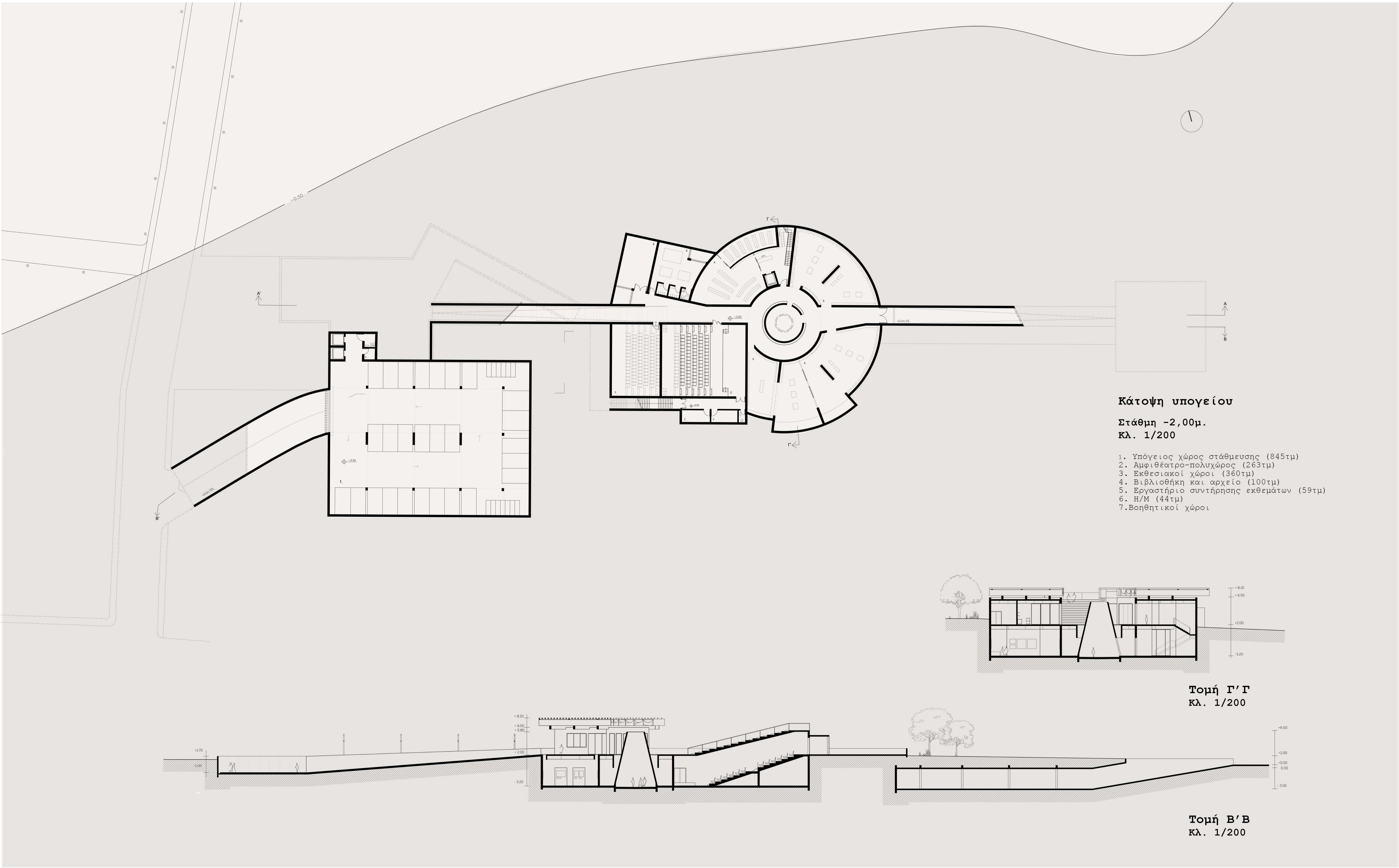

Κάτοψη ισογείου

Στάθμη +3,00μ.
κλ. 1/200

1. Υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων (360τμ)
2. Είσοδος - υποδοχή (121τμ)
3. Διοίκηση (53τμ)
4. Πωλητήριο (54τμ)
5. Βοηθητικοί χώροι
6. Εργαστήριο ψηφιακών μέσων (38τμ)
7. Αναγνωστήριο (136τμ)
8. Υπαίθριο αμφιθέατρο (295τμ)
9. Αναψυκτήριο (130τμ)
10. Κενοτάφιο (213τμ)

Τομή Α'Α
κλ. 1/200

Κάτοψη υπογείου

Στάθμη -2,00μ.
κλ. 1/200

1. Υπόγειος χώρος στάθμευσης (845τμ)
2. Αμφιθέατρο-πολυχώρος (263τμ)
3. Εκθεσιακοί χώροι (360τμ)
4. Βιβλιοθήκη και αρχείο (100τμ)
5. Εργαστήριο συντήρησης εκθεμάτων (59τμ)
6. Η/Μ (44τμ)
- 7.Βοηθητικοί χώροι

Τομή Γ' Γ
κλ. 1/200

Τομή Β' Β
κλ. 1/200

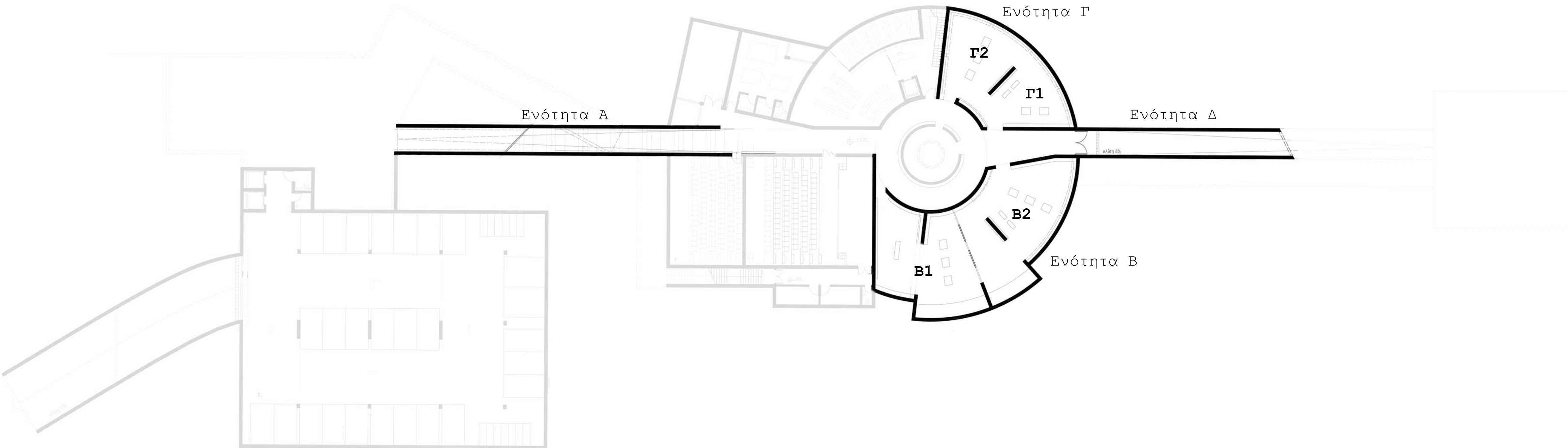
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Ενότητα Α: Η άνοδος των SS

Ενότητα Β: Η Μάχη της Κρήτης
B1: Επιχείρηση Ερμής
B2: Αντίσταση

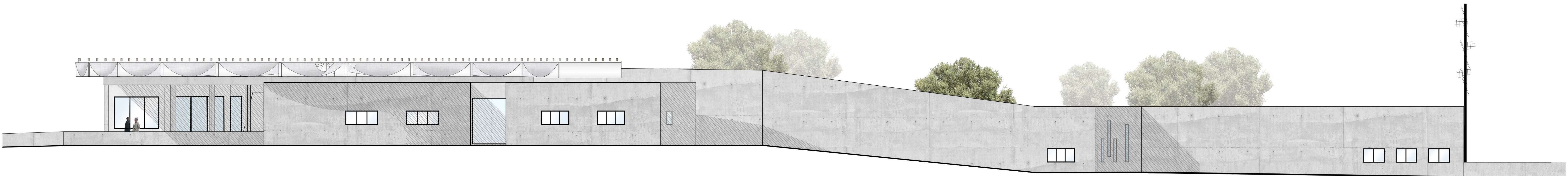
Ενότητα Γ: Η Γερμανική εξουσία στην κατεχόμενη Κρήτη
Γ1: Εκτελέσεις αμάχων
Γ2: Γερμανικά μπλόκα και συμπλοκές

Ενότητα Δ: Η απελευθέρωση

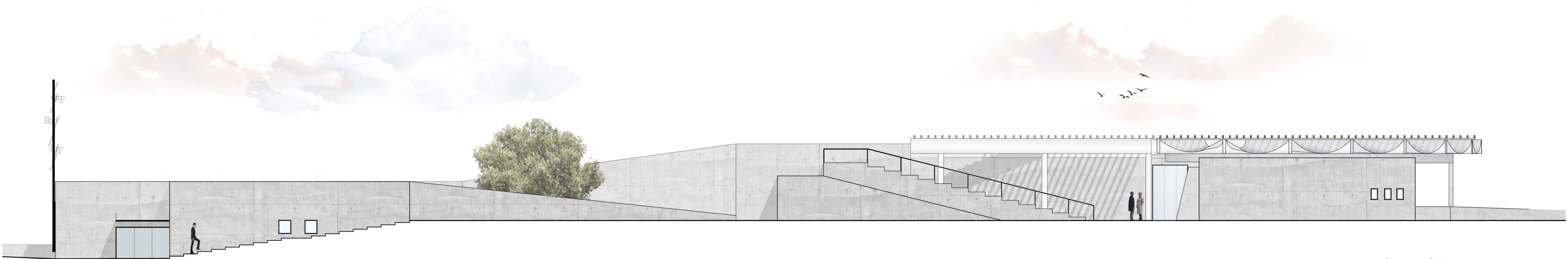

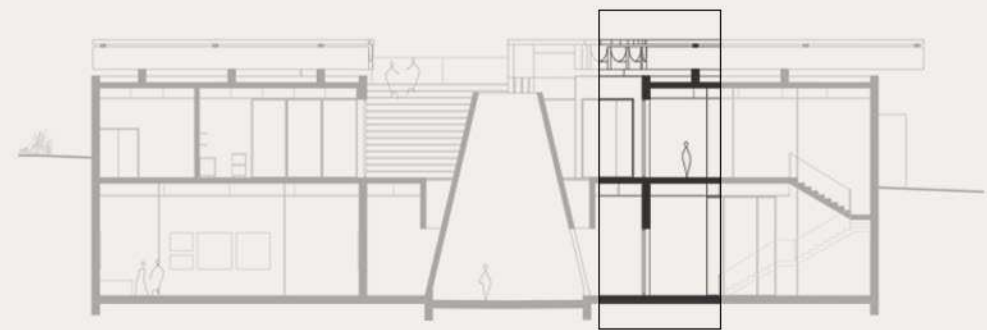
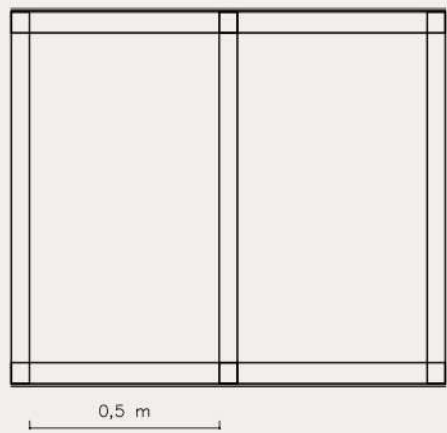
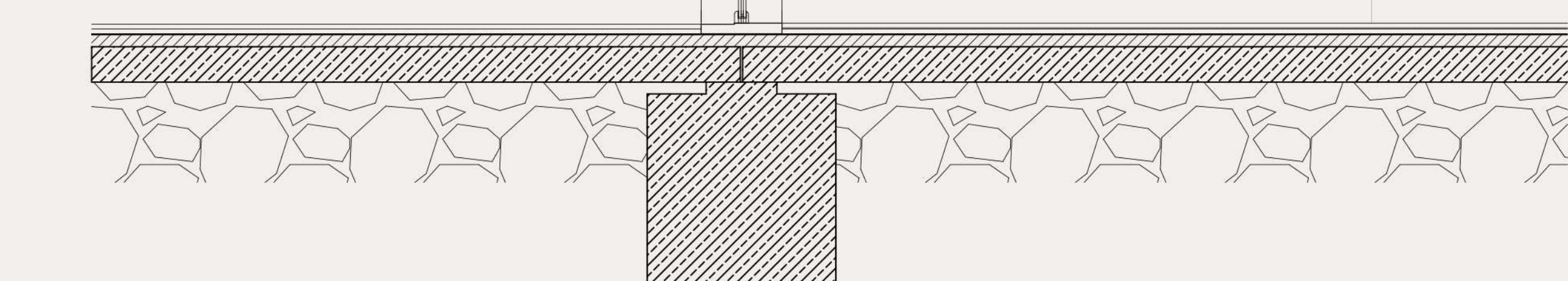
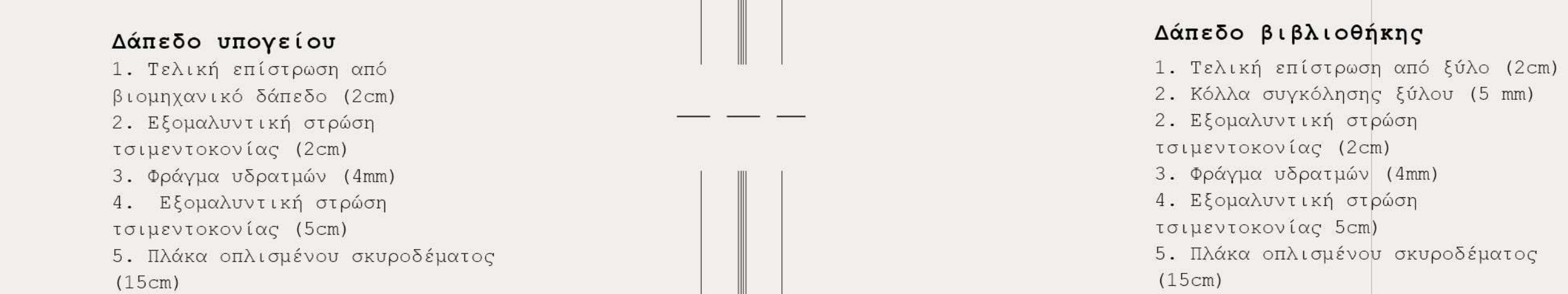
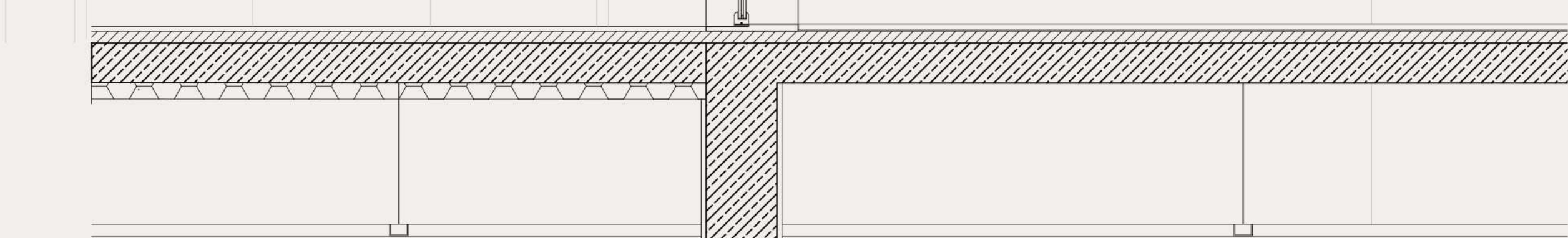
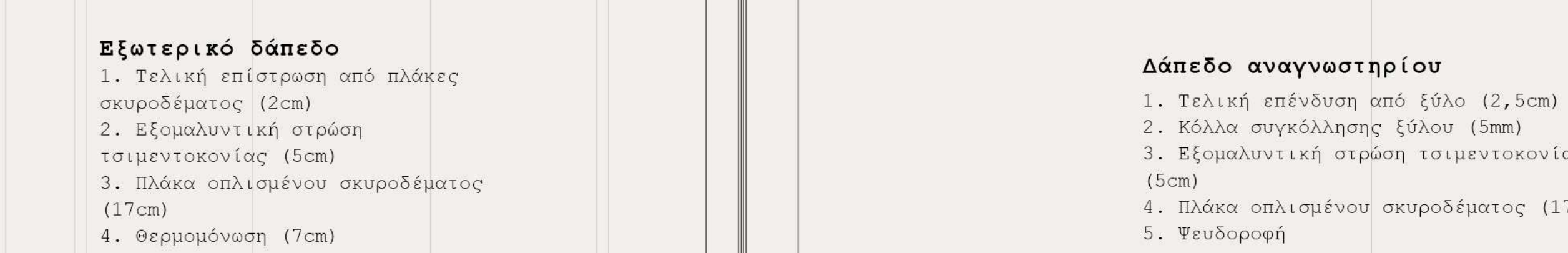
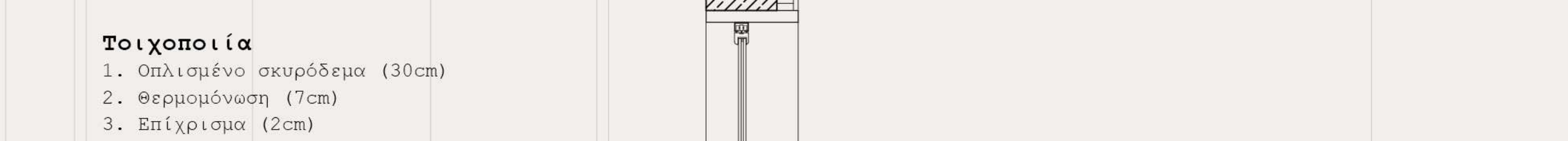
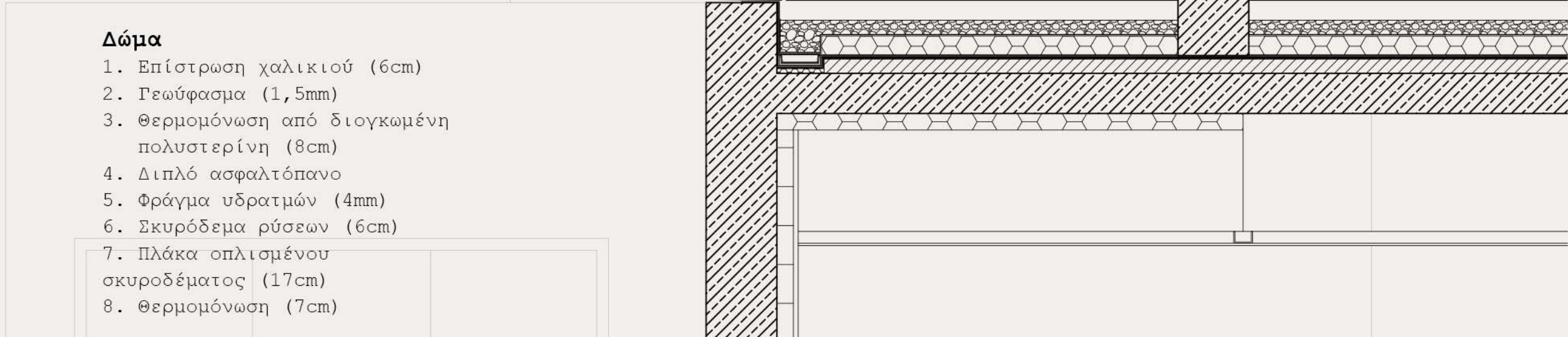
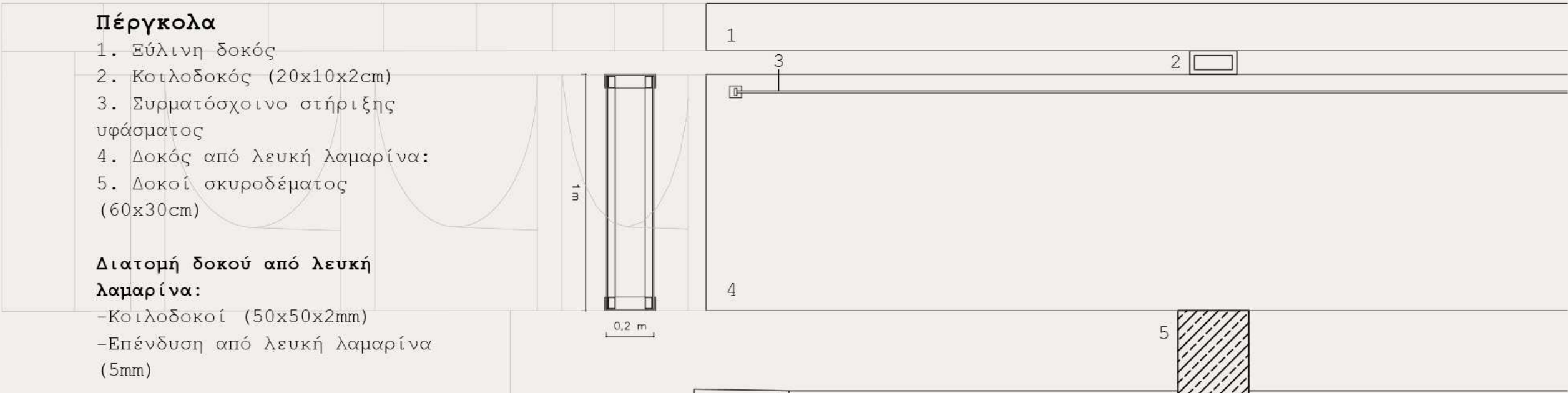
Δυτική όψη
Κλ. 1/100

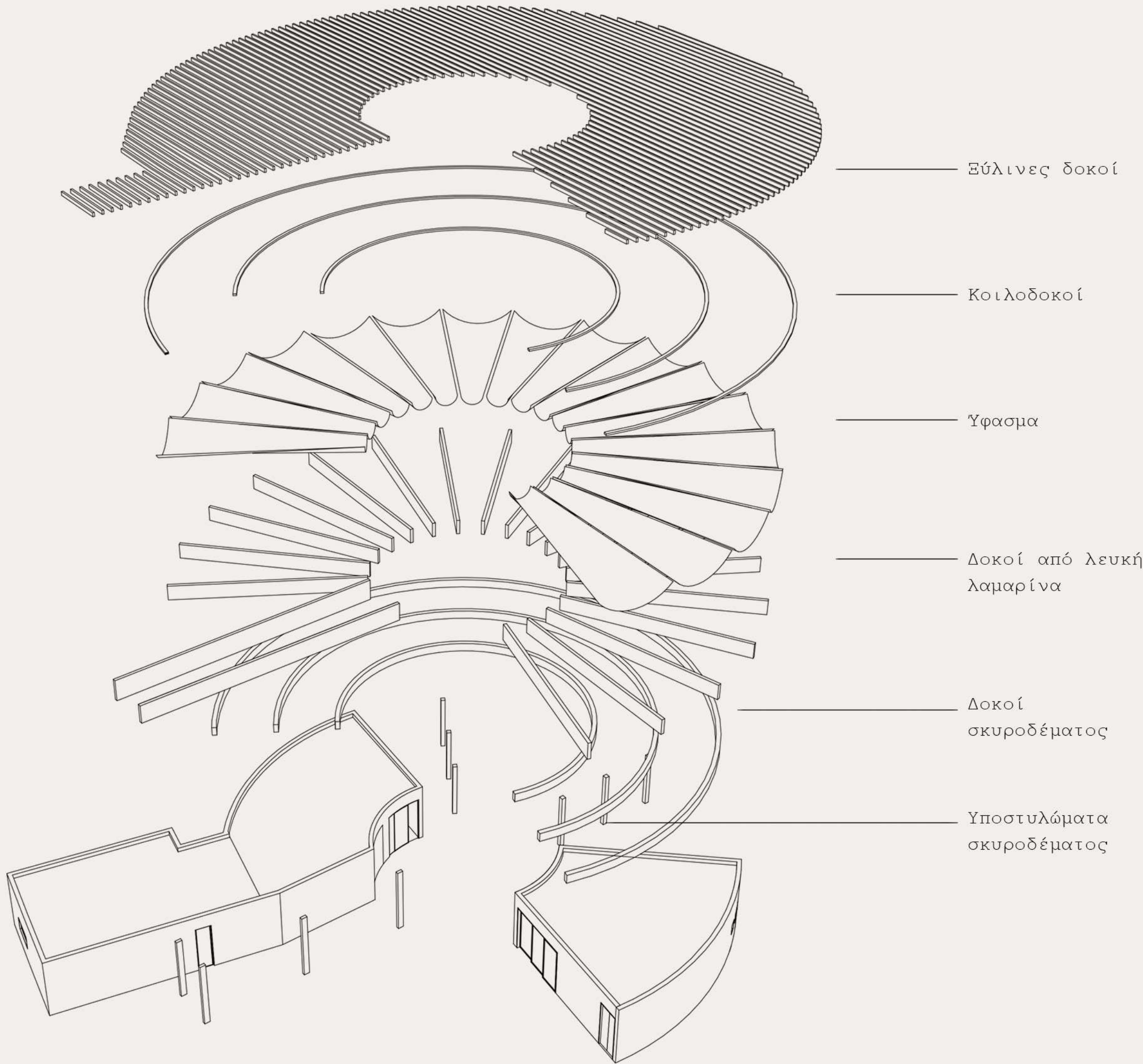
Βόρεια όψη
Κλ. 1/100

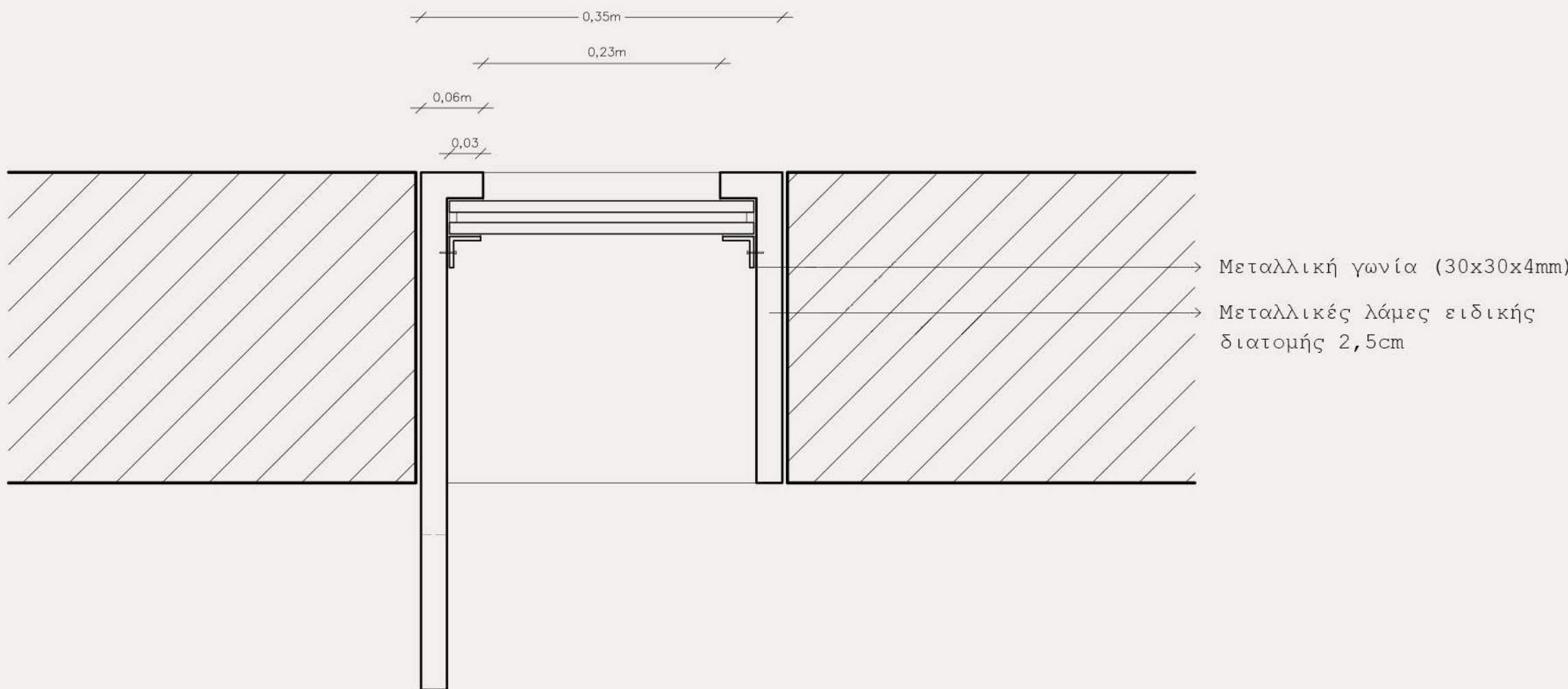
Νότια όψη
Κλ. 1/100

Λεπτομέρεια τομής Γ' Γ
κλ. 1/20

Πέργκολα σε έκρηξη

Λεπτομέρεια παραθύρου
στη δυτική όψη
κλ. 1/5

20 Μαρτίου 1933

Ο Χάινριχ Χίμλερ σταθμίζει την
έναρξη λειτουργίας του
στρατόπεδου συγκέντρωσης στο
Νταχάου. Οι πρώτοι κρατούμενοι
(κομμουνιστές και σοσιαλιστές)
έφτασαν στις 22 Μαρτίου. Ενώ οι
μέσα του 1933 σχεδόν όλες οι
αντιστασιακές οργανώσεις στην
Γερμανία είχαν εξοντωθεί.

28 Φεβρουαρίου 1933

Ένα έκτακτο διάταγμα λόγω
συμπόλησης του γερμανικού
κοινοβουλίου στις 27
Φεβρουαρίου 1933 δίνει στην
εξουσία σχεδόν απεριόριστη
αυτοκρατορία να προβαίνει
σε συλλήψεις. Η εξουσία αυτή
γίνεται γνωστή ως
"προστατευτική κράτηση" και
όσοι συλλαμβάνονται
υπό αυτή το καθεστώς κρατούνται
στα στρατόπεδα.

Στην Ελλάδα, μετά την κατάληψη της χώρας από τους Γερμανούς, οι Ελληνικές δυνάμεις αντιστάθηκαν στην εισβολή τους. Η εικόνα απεικονίζει τους Ελληνικούς στρατιώτες που αντιστάθηκαν στους Γερμανούς στην Ελλάδα.

Στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 1944 οι Γερμανοι έφυγαν από το νότιο Σαλαμίνα και μέχρι τις 13 Οκτωβρίου 1944 είχαν απελευθερωθεί οι νησιά Ηρακλείου και Ρεθύμνου.

Το καλοκαίρι του 1944 οι γερμανοί μετακόμισαν αντίστοιχα για την τελική ήττα της ναζιστικής Γερμανίας. Οι συμμαχικοί στρατοί είχαν αποβραστεί στις ακτές της Νορμανδίας και είχε ανοίξει το πρώτο μέτωπο. Αλλά ήταν στο ανατολικό μέτωπο που οι Γερμανοί συνέχισαν να αντιστέκονται.

